

פרק 2 - מבנה דמוגרפי

מקורות והגדרות

המקור לנתוני האוכלוסייה הוא הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס). הלמ"ס עורכת אומדני אוכלוסייה לסוף שנה המבוססים על מפקדי אוכלוסין תקופתיים - מפקד האוכלוסייה האחרון נערך בשנת 2008.

בעקבות המפקד האחרון, לצורך אמידת האוכלוסייה בשנים שלאחר המפקד, מעבר לשימוש במרכיבי השינוי הרגילים (לידות, פטירות, מאזן הגירה והגירה בין-לאומית), נעשה שימוש בשיטה ייחודית שבאמצעותה מפעילים מערך משקולות על נתוני האוכלוסייה הקיימים על-מנת לקבל נתוני האוכלוסייה לשנה העוקבת.

במסגרת הפעלת המשקולות הללו בשנת 2013 בוצעו תיקונים רטרואקטיביים על נתוני האוכלוסייה משנת 2011. על-פי תיקון זה, אם בעבר פורסם שמספר תושבי עיר ב-2011 היה 404,800 הרי לאחר התיקון שבוצע מספר התושבים נאמד ב-409,030.

נוסף על כן, בשנת 2013 החליטה הלמ"ס שכל הנתונים יפורסמו כמספרים מעוגלים. כתוצאה מהחלטה זו, בלוחות השונים המוצגים בפרק זה הנתונים אינם מסתכמים תמיד למספר הרשמי הכולל של האוכלוסייה. המספר הרשמי של הלמ"ס לגבי תושבי תל-אביב-יפו לשנת 2011 היה 409,030, אך בשל הנתונים המעוגלים, בעיבודים השונים מספר תושבי העיר שהתקבל היה 409,080.

לוח 1: פרסומים סטטיסטיים

המקור לנתונים על ארץ ישראל, תל-אביב ויפו לשנת 1922 ולשנת 1931 הם מפקדים שנערכו ע"י ממשלת המנדט באותן שנים. הנתון על תל-אביב לשנת 1925 הוא ממפקד עירוני והנתון לשנת 1937 הוא אומדן עירוני. יתר הנתונים הם אומדנים של המשרד הסטטיסטי של ממשלת המנדט, למעט הנתונים על יפו בשנת 1937. הנתונים בלוח הופיעו בפרסומים הבאים:

STATISTICAL ABSTRACT OF PALESTINE, 1937-38, 1944-45.

STATISTICAL HANDBOOK OF JEWISH PALESTINE, 1947. P. 46-47.

פרוייס, וואלטר. "פרקי סטטיסטיקה של תל-אביב". בתוך דרויאנוב, אלטר (עורך). ספר תל-אביב. תרצ"ו, עמ' 344-345.

יודפת, אריה. "פרקים בתולדות יפו וישובה היהודי". בתוך עיריית תל-אביב-יפו. ספר השנה 1971, עמ' 113.

לוחות 2-6: הלמ"ס

נתוני האוכלוסייה לשנים 1948, 1961, 1972, 1983, 1995 ו-2008 מבוססים על מפקדי אוכלוסין. נתוני האוכלוסייה לשנים שבין מפקד למפקד מבוססים על אומדנים שנתיים לסוף כל שנה הנערכים על ידי הלמ"ס. רמת הדיוק של נתוני אוכלוסייה בין מפקדיים פחותה מרמת הדיוק של נתוני אוכלוסייה מפקדיים ועל כן יש לנהוג זהירות בשימוש בנתונים אלה.

האוכלוסייה כוללת תושבים קבועים לרבות אלה אשר שהו בחו"ל אך נעדרו לא יותר משנה ברציפות, עולים ועולים בכוח (עולה בכוח הוא מי שזכאי לאשרת עולה או לתעודת עולה עפ"י חוק השבות ורוצה לשהות בישראל עד 3 שנים, כדי לבדוק את האפשרות והתנאים להשתקעות כעולה), תושבים ארעיים ותיירים ששהו יותר משנה ברציפות.

- גיל - מתייחס לשנים שלמות שמלאו לאדם עד תאריך האומדן.
- החלוקה של העיר - קיימת חלוקה אחידה של העיר לרבעים, תת רבעים ואזורים סטטיסטיים, המשותפת לעירייה וללשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שעודכנה לקראת מפקד 2008.
- מטרופולין תל-אביב - אגד ערים תל-אביב מחולק ל-"טבעות" בהתאם למבנה הפנימי שלו, והטבעות מחולקות ל"גזרות". להלן רשימת היישובים העיקריים באגד ערים תל-אביב, לפי החלוקה לטבעות וגזרות שנערכה לקראת מפקד 1983. לקראת מפקד 1995, חלו שינויים בקביעת הגבולות והשם הוסב מ-"אגד ערים תל-אביב" ל-"מטרופולין תל-אביב". בין מפקד 1995 למפקד 2008 לא חלו שינויים בהגדרות מטרופולין תל-אביב. להלן ההגדרות:

גלעין, טבעות וגזרות	יישובים עיקריים באגד ערים תל-אביב, מפקד 1983	יישובים עיקריים במטרופולין* תל-אביב, מפקד 1995/מפקד 2008
גלעין	תל-אביב-יפו	תל-אביב-יפו
טבעת פנימית גזרה צפונית	-	גליל ים, הרצליה, כפר שמריהו, רמת השרון.
גזרה מזרחית	בני ברק, גבעתיים, רמת גן.	אור יהודה, בני ברק, גבעתיים, כפר אז"ר, קריית אונו, רמת אפעל, רמת גן, רמת פנקס.
גזרה דרומית	אזור, בת ים, חולון, מקווה ישראל.	אזור, בת-ים, חולון, מקווה ישראל.
טבעת תיכונה גזרה צפונית	גליל ים, הרצליה, כפר שמריהו, רמת השרון, רעננה.	גבעת חן, הוד השרון, כפר מל"ל, כפר סבא, רמות השבים, רעננה.
גזרה מזרחית	אור יהודה, גבעת שמואל, גני יהודה, גני תקווה, יהוד, כפר אז"ר, נווה אפרים, סביון, פתח תקווה, קרית אונו, רמת אפעל, רמת פנקס.	גבעת שמואל, גני יהודה, גני תקווה, יהוד, מגשימים, מעש, נווה אפרים, סביון, פתח תקווה.
גזרה דרומית	בית דגן, נחלת יהודה, ראשון לציון.	אחיעזר, באר יעקב, בית דגן, גנות, כפר חב"ד, לוד, משמר השבעה, ניר צבי, נס ציונה, קרית עקרון, ראשון לציון, רחובות, רמלה.
טבעת חיצונית גזרה צפונית	הוד השרון, כפר מל"ל, כפר סבא, רמות השבים.	אבן יהודה, געש, טייבה, טירה, כפר ויתקין, כפר יונה, מכמורת, משמר השרון, נתניה.
גזרה מזרחית	לוד, ראש העין, רמלה.	טירת יהודה, כפר סירקין, כפר קאסם, מכבים-רעות, ראש העין, שוהם.
גזרה דרומית	באר יעקב, מזכרת בתיה, נס ציונה, קרית עקרון, רחובות.	אשדוד, גדרה, יבנה, מזכרת בתיה.

* ראה מפת המטרופולין ב"הערות הסבר ללוחות".

לוחות 7-8: הלמ"ס, מרשם התושבים-משרד הפנים ע/המרכז למחקר כלכלי

וחברתי

קיימים שני מקורות לנתונים על מספר התושבים בעיר: (1) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן הלמ"ס); (2) קובץ מרשם התושבים של משרד הפנים. קיימים הבדלים ניכרים בנתונים שמתקבלים משני המקורות, ההבדלים הם תוצאה של אופן בניית הקבצים ועדכונם:

1. הלמ"ס בונה את הקובץ על בסיס נתוני מפקד ומבצעת עדכונים שנתיים שלוקחים בחשבון מספר נולדים, נפטרים וניידות בין יישובים. בהתבסס על מפקד האוכלוסין משנת 2008 חושב אומדן האוכלוסייה לסוף שנת 2011. מספר תושבי תל-אביב-יפו לסוף 2011 עמד על כ-409,000 תושבים (לא כולל עובדים זרים).

2. קובץ מרשם התושבים כולל את כל אלה הרשומים כתושבי ת"א-יפו בתעודת הזהות שלהם. ע"פ קובץ זה מספר תושבי ת"א-יפו, נכון לדצמבר 2011 עמד על כ-491,600. הפער בין קובץ מרשם התושבים לבין קובץ המבוסס על מפקד האוכלוסין עמד בשנת 2011 על כ-20%.

קובץ מרשם התושבים של משרד הפנים הוא הקובץ הקובע לעניין מספר הרשמי של בעלי זכות הבחירה בעיר כשמדובר בבחירות מוניציפאליות או ארציות, וכן זהו הקובץ שקובע גם לגבי עניינים מינהליים נוספים (רישום למוסדות החינוך בעיר, למשל). יש לציין שקובץ מרשם התושבים הוא קובץ מוגבל לצורך קבלת מידע מדויק על מספרם של תושבי העיר וזאת מכמה סיבות: הקובץ מעודכן על-סמך הדיווח העצמי של הפרט לגבי כתובת מגוריו ולכן כולל מידע של תושבים שלא עדכנו את כתובתם או שכתובתם מדווחת בצורה מוטעית; הקובץ כולל נתונים של אנשים שנפטרו ופרטיהם לא עודכנו בקובץ המרשם (למשל, אם הנפטרים היו תושבי חו"ל) וכן, קובץ המרשם כולל מספר רב של תושבים שהיגרו למדינות אחרות ואינם גרים בישראל עוד.

נתוני הלמ"ס משמשים אותנו כאומדנים לאמידה של גודלה ה"ריאלי" של אוכלוסיית העיר וזאת משום שהנתונים מתבססים על מפקד האוכלוסייה שנערך ע"י הלמ"ס מתוקף צו ממשרד ראש הממשלה (המפקד נערך בערך אחת לעשור), במסגרתו נפקדו כ-20% מהתושבים.

לוחות 9-21: הלמ"ס

- גיל - הנתונים מוצגים ע"פ קבוצות גיל בהקבצות לפי חמישונים - בכל קבוצת גיל ישנם חמישה גילים שכל אחד מהם מציג את מס' השנים השלמות שמלאו לאדם עד לתאריך האומדן.
- אזור סטטיסטי, תת-רובע, רובע, שכונה - להגדרות והסבר על חלוקות העיר ראה פרק החלוקה הגיאוגרפית-סטטיסטית של העיר, בתחילת השנתון.
- מצב משפחתי - כולל רווקה, נשואה, גרושה, אלמן/ה. הנתונים על המצב המשפחתי של האוכלוסייה מתקבלים מקובץ מרשם האוכלוסין.

לוחות 22-24: הלמ"ס

בעבר האוכלוסייה סווגה על-פי שתי הבחנות מרכזיות: יהודים ולא יהודים. סיווג חדש של האוכלוסייה הופעל ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה החל בשנת 2000. לפי סיווג זה, האוכלוסייה ממוינת לשתי קבוצות עיקריות:

- יהודים ואחרים - יהודים, נוצרים שאינם ערבים וכאלה ללא סיווג דת במשרד הפנים.
- ערבים - מוסלמים, נוצרים ערבים ודרוזים.

לוח 25: הלמ"ס

גודלה של האוכלוסייה תלוי במספר מרכיבים דמוגרפיים, מרכיבים המכונים "מקורות השינוי". מקורות השינוי הם תוצאה של עיבודים שעורכת הלמ"ס מדי שנה ע"פ קבצים מינהליים של מדינת ישראל (קובץ מרשם התושבים וקובץ ביקורת הגבולות). מקורות השינוי העיקריים הם:

- ריבוי טבעי - ההפרש בין מספר לידות חי ומספר פטירות.

- הגירה פנימית בין יישובים
הגירה בין ת"א-יפו ליישובים אחרים, הכוללת: נכנסים לת"א-יפו, שבאו מיישובים אחרים בישראל ויוצאים מת"א-יפו, שעברו ליישובים אחרים בישראל.
מאזן הגירה פנימית בין יישובים הוא ההפרש בין נכנסים לבין יוצאים מהעיר, וערכו של מאזן זה חיובי או שלילי (מאזן חיובי, פירוש הדבר שמספר הנכנסים לעיר גדול ממספר היוצאים ממנה ומאזן שלילי פירושו שמספר הנכנסים לעיר קטן ממספר היוצאים ממנה).
- הגירה בין-לאומית
זו תנועת ההגירה של התושבים בין תל-אביב-יפו לבין ארצות אחרות. בתנועה זו נכללים מהגרים שנכנסו לתל-אביב-יפו כעולים מכוח חוק השבות, תושבי העיר שיצאו ממנה לצורך מגורים בחו"ל ושוהים שם למעלה משנה, וכן תושבי העיר החוזרים מחו"ל לתל-אביב-יפו לצורך מגורים, לאחר שהות בחו"ל של למעלה משנה.

לוחות 26-33: הלמ"ס

- לידות חי
לידה של עובר, שאחרי היפרדו מהאם (בין אם בחבל הטבור נחתך ובין אם לא, בין אם השלייה עדיין קשורה ובין אם לא) מגלה לפחות אחד מסימני החיים הבאים: נשימה, דפיקות לב, דופק חבל הטבור או תנועות ברורות של שרירים רצוניים.

פטירות תינוקות - תינוקות שנפטרו לפני מלאת שנה לחייהם.

- יבשת מוצא
יבשת המוצא של ילידי חו"ל נקבעת לפי יבשת לידתם ושל ילידי ישראל, לפי יבשת לידת האב.

הנתונים על התנועה הטבעית - לידות חי ופטירות, מבוססים על הפרטים המופיעים בטפסי "הודעה על לידת חי", "הודעת פטירה" ו"הודעה על לידת עובר מת" הנמסרים למשרד הפנים ע"י האחראים במוסדות בהם ארעה הלידה או הפטירה, בהתאם לחוק. נתונים על נישואין וגירושין נמסרים ע"י המורשים לעריכת נישואין ועל ידי בתי-הדין הרבניים. הנתונים הם לפי שנת האירוע.

לוחות 34-56: הלמ"ס

הנתונים על הגירת האוכלוסייה הם אומדנים המבוססים על עיבודים שנעשו מקובץ השינויים כפי שנרשמו בקובץ מרשם התושבים במשרד הפנים (או קובץ ביקורת הגבולות, בהתייחס להגירה בין-לאומית), על-פי הודעות התושבים על שינוי כתובת. הנתונים מתייחסים לשנת הרישום.

- הגירה פנימית
כלל תנועת התושבים שמתרחשת בעיר הכוללת את ההגירה הפנימית בין היישובים ואת ההגירה הפנימית בתוך העיר.

- ראה/י הגדרה תחת לוחות 25-27.
הגירה פנימית בין יישובים

- זו הגירת תושבים בתוך היישוב מאזור סטטיסטי אחד לאזור סטטיסטי אחר. מאזן ההגירה הפנימית בתוך העיר הוא "0" (אפס).

- ראה/י הגדרה תחת לוחות 25-27.
הגירה בין-לאומית

- עולה
אדם הנכנס לישראל לשיבת קבע מכוח חוק השבות או מכוח חוק הכניסה לישראל. הנתונים בלוחות מתייחסים לעולים חדשים שעלו לארץ החל בשנת 1990.

1. גודל האוכלוסייה

הערה: המקור לנתוני האוכלוסייה המובאים בפרק זה הוא הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס). מספר תושבי העיר המעודכן ביותר הוא לסוף שנת 2012, והוא כ-414,600 תושבים. עם זאת, נתונים מפורטים יותר על אוכלוסיית העיר כגון: אוכלוסייה לפי גיל, לפי מין, לפי אזור מגורים וכיו"ב, מעודכנים לשנת 2011 בלבד.

הנתונים על אוכלוסיית העיר אינם כוללים את אוכלוסיית העובדים הזרים המתגוררים בעיר שמספרם נאמד בכמה עשרות אלפים.

בשנת 2013 בלמ"ס הוחלט שכל הנתונים יפורסמו כמספרים מעוגלים. כתוצאה מהחלטה זו, בלוחות השונים המוצגים בפרק זה הנתונים אינם מסתכמים תמיד למספר הרשמי הכולל של האוכלוסייה. המספר הרשמי של הלמ"ס לגבי תושבי תל-אביב-יפו לשנת 2011 היה 409,030, אך בשל הנתונים המעוגלים, בעיבודים השונים מספר תושבי העיר שהתקבל היה 409,080.

כאמור, נכון לסוף 2012, מספר תושבי העיר היה כ-414,600 תושבים - זו עלייה של 1.4% במספר התושבים בהשוואה למספר התושבים שנרשם בסוף שנת 2011, שעמד על כ-409,000 תושבים (לוח 2.2).

חלקה של האוכלוסייה בת"א-יפו מכלל האוכלוסייה בישראל הלך והצטמצם עם השנים. מהתבוננות בנתוני שנות המפקד השונות ניתן לראות שבשנת 1961 אוכלוסיית העיר היוותה 17.7% מאוכלוסיית ישראל, בשנת 1972 אוכלוסיית העיר היוותה 11.6% מכלל האוכלוסייה בישראל, ב-1983 היא היוותה 8.1%, בשנת 1995 ירד השיעור ל-6.2% ובמפקד 2008 שיעורה עמד על 5.4% (לוח 2.2). מאז המפקד האחרון חלה ירידה קטנה נוספת בשיעור זה, כך שבשנת 2012 שיעור זה ירד ל-5.2%.

תל-אביב-יפו היא העיר השנייה בגודלה בישראל, אחרי ירושלים שמנתה בסוף 2012 כ-815,300 תושבים, ולפני חיפה שמנתה באותה השנה כ-272,200 תושבים (לוח 2.6).

האוכלוסייה במטרופולין תל-אביב (לוחות 2.3 ו-2.4) מנתה בסוף 2012 כ-3,464,000 נפש והיא במגמת עלייה לאורך השנים.

חלקה של האוכלוסייה בגלעין ת"א-יפו עמד על 12.0% מסך כל האוכלוסייה במטרופולין תל-אביב. אחוז אוכלוסיית הגלעין מכלל מטרופולין תל-אביב הצטמצם בהדרגה במשך השנים מ-28.6% ב-1972 ל-12.0% בשנת 2012. כך גם לגבי האוכלוסייה בטבעת הפנימית, שחלקה מתוך מטרופולין תל-אביב ב-1972 היה 35.1% והוא ירד ל-26.1% ב-2012, בעוד שחלקה של האוכלוסייה בטבעת התיכונה, ובעיקר בטבעת החיצונית (הכוללת יישובים כגון: אבן יהודה, ראש העין, אשדוד וכו') עלה במהלך השנים הללו. הטבעת התיכונה והטבעת החיצונית כוללות את מרבית האוכלוסייה במטרופולין תל-אביב: 31.3% בטבעת התיכונה ו-30.7% בטבעת החיצונית.

השינויים באוכלוסיית העיר נובעים משלושה מקורות עיקריים (לוח 2.25): 1. הריבוי הטבעי של האוכלוסייה, קרי מספר הנולדים פחות מספר הנפטרים - בסוף שנת 2012 נוספו לעיר כתוצאה מריבוי טבעי כ-4,600 תושבים. 2. הגירה בין-לאומית, קרי הגירה של תושבים בין ארצות אחרות לבין תל-אביב-יפו. בסוף שנת 2012 נוספו לעיר כ-1,800 תושבים עולים חדשים. 3. מאזן הגירה פנימית בין יישובים - זהו ההפרש בין הנכנסים לעיר מיישובים אחרים לבין היוצאים מהעיר. בסוף שנת 2012 היו יותר יוצאים מן העיר אל יישובים אחרים בישראל בהשוואה לנכנסים אליה, כך שהמאזן היה שלילי והוא עמד על כ-1,400 תושבים (לוח 2.25). אם כן, ב-2012 התווספו לעיר כ-5,500 תושבים, גידול של 1.4% במספר תושבי העיר.

ב-2012 מספר התושבים היהודים ואחרים (נוצרים שאינם ערבים וללא סיווג דת) בת"א-יפו עמד על כ-397,400 (כ-96% מכלל אוכלוסיית העיר) ומספר התושבים הערבים עמד על כ-17,200 (כ-4% מכלל אוכלוסיית העיר) (לוחות 2.2 ו-2.24).

בחינה נפרדת של גודל האוכלוסייה לפי דת (לוחות 2.2), מצביעה על שתי מגמות בולטות:

1. האוכלוסייה היהודית הלכה והצטמצמה בצורה הדרגתית החל בשנות ה-70 וה-80. במהלך שנות ה-90 חל שינוי במגמה והאוכלוסייה היהודית גדלה והיא שמרה על יציבותה עד סוף העשור. החל בשנת 1999 ועד 2012 שוב השתנתה המגמה ואנו עדים לגידול מסוים באוכלוסייה היהודית, אם כי קצב הגידול השנתי הוא איטי יחסית ונע בין 0.1% לבין 2.0%.
2. האוכלוסייה שאינה יהודית גדלה בהתמדה ועד סוף שנות ה-80 אחוז הגידול נע בין 2.0% ל-3.5%, בשנה. עם תחילת שנות ה-90 חלה עלייה בקצב גידול האוכלוסייה כך שהאוכלוסייה הכפילה את עצמה בשנת 2002 בהשוואה לגודלה משנת 1991, והיא עמדה על 27,400 נפש. קצב הגידול של האוכלוסייה הלא יהודית החל להצטמצם בהדרגה עד שנת 2010 בה הוא היה כ-1.2% ובשנתיים האחרונות החל שוב לגדול כך שבשנת 2012 היה כ-2.4% והאוכלוסייה הלא יהודית מנתה כ-35,900 נפש.

2. התפלגות לפי גיל ומין

בסוף שנת 2011 התפלגות האוכלוסייה לפי קבוצות גיל היא כדלקמן: 17.4% הם בגיל 0-14, 9.7% בגיל 15-24, 22.7% בגיל 25-34, 15.3% בגיל 35-44, 20.2% בגיל 45-64, ואילו האוכלוסייה בגיל 65 ומעלה מגיעה לכדי 14.6% (לוח 2.9 ו-2.10). הגיל החציוני בת"א-יפו בשנת 2011 עמד על 35.1 שנים, בהשוואה ל-29.4 שנים בישראל, כלומר אוכלוסיית העיר מבוגרת יותר בהשוואה לאוכלוסיית ישראל.

בתקופה שבין המפקד משנת 1995 ועד סוף שנת 2011, אוכלוסיית העיר גדלה בכ-17%. מעבר לגידול באוכלוסיית העיר, חלו שינויים משמעותיים בהרכב הגילים (לוח 2.10). למרות שחלה עלייה בקבוצת הילדים בגיל 0-14 (מכ-62.5 אלף ילדים לכ-71.3 אלף ילדים), האחוז שלהם מכלל אוכלוסיית העיר לא השתנה ואף ירד במעט (מ-17.9% לכ-17.4%). עם זאת, בשנים האחרונות מאז המפקד בשנת 2008, מסתמנת עלייה קטנה בחלקם של הילדים מכלל תושבי העיר (מ-16.7% בשנת המפקד 2008 ל-17.4% בשנת 2011).

מאז 1995 ועד סוף 2011 חל צמצום משמעותי בקבוצות הגיל של ילדים וצעירים 15-24, הן מבחינת מספרם הגולמי והן מבחינת האחוז היחסי שלהם מכלל האוכלוסייה בעיר (מ-53.5 אלף-15.4% לכ-39.8 אלף כ-9.7%).

בקבוצת גילאי 25-34, חל גידול ניכר: מ-58.4 אלף תושבים ל-93.0 אלף תושבים - מ-16.8% ל-2.7%. בקבוצות הגיל 35-44 ו-45-64 אומנם חל גידול במספר התושבים אבל האחוז שלהם מכלל האוכלוסייה נשמר בתקופה זו (מ-12.4% בשנת 1995 ל-15.3% בשנת 2011; מ-19.2% בשנת 1995 ל-20.2% בשנת 2011, בהתאמה).

מאז שנת 1995 חל צמצום גם בקרב קבוצת גילאי 65+ (מ-63.8 אלף תושבים - 18.3% ל-59.5 אלף תושבים - 14.6%), אם כי בשנים האחרונות אחוז בני 65+ התייצב ועלה במעט (בשנת 2008 - 14.1%, בהשוואה ובשנת 2011 - 14.6%).

הגיל החציוני ירד לאורך השנים - ב-1983 הגיל החציוני היה 35.8 שנים, ב-1995 הגיל החציוני היה 34.9 שנים ובשנת 2008 הגיל החציוני היה 34.0 שנים. משנת 2009 החלה עלייה הדרגתית בגיל החציוני מ-34.4 שנים עד 35.1 שנים בשנת 2011.

אוכלוסיית היהודים והאחרים בת"א-יפו (לוח 2.22) מבוגרת במידה ניכרת בהשוואה לאוכלוסיית היהודים והאחרים בישראל: אחוז הילדים בגיל 0-14 בישראל הוא כ-25.8% בהשוואה ל-16.9% בת"א-יפו, בעוד שאחוז האוכלוסייה המבוגרת בגילאי 65+ בעיר גבוה יותר בהשוואה לאחוז המקביל בישראל: בישראל 11.7% ובת"א-יפו 15.0%. עם זאת, ניתן לראות מגמת צמצום בשיעור הקשישים בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים בעיר - בתחילת שנות האלפיים אחוז בני 65+ עמד על 17.0%.

ביטוי נוסף לכך שאוכלוסיית העיר מבוגרת בהשוואה לאוכלוסיית ישראל (בקרב היהודים והאחרים) הוא הגיל החציוני של אוכלוסייה זו: 35.5 שנים בת"א-יפו לעומת 31.7 שנים בישראל.

בהתייחס למין, נמצא כי בדרך כלל נולדים יותר זכרים (51.0%), אך שיעורי התמותה של הזכרים גבוהים יותר משל הנקבות, בייחוד בגילים המבוגרים. על כן, בגילים הצעירים יש יותר בנים מאשר בנות, ובגילים המבוגרים היחס מתהפך ויש יותר נשים מאשר גברים. מכאן שאחוז הגברים קטן עם העלייה בגיל. מהתרשים המתאר את התפלגות האוכלוסייה לפי מין וגיל ניתן ללמוד על יחס המינים

באוכלוסייה (אחרי לוח 2.17). באופן כללי, עד גיל 50 יש פחות ממאה נשים לכל מאה גברים, למעט הקבוצה הצעירה בגילאי 20-29 בה יש כ-104 נשים לכל 100 גברים. מגמה זו משתנה החל בקבוצת הגיל 50-54 כך שלכל 100 גברים יש 106 נשים. המגמה הזו מתעצמת באופן משמעותי בגילאי 60-69, ובמיוחד בגילים המבוגרים יותר החל בגיל 70 ומעלה: בגילאי 60-69 ישנם 100 גברים ל-117 נשים בממוצע ובגילאי 70-74 עולה היחס, כך שלכל 100 גברים יש 134 נשים. בגיל 75 ומעלה היחס הזה גבוה עוד יותר ולכל 100 גברים יש בממוצע 155 נשים.

3. התפרסות האוכלוסייה

בתקופה שבין מפקד 1983 ועד שנת 2011 חלו שינויים בהתפרסות האוכלוסייה באזורי העיר השונים: חלקה של האוכלוסייה בעבר הירקון גדל - ברובע 1 מ-10.3% ל-13.8% וברובע 2 מ-10.3% ל-12.5% (לוח 2.12). חלקה של האוכלוסייה במרכז העיר ברובע 5 אף הוא גדל מ-7.2% ל-9.2%. שיעור התושבים הגרים במרכז ברובע 6 יציב לאורך השנים: 1.2% ב-1983, 1.1% ב-1995 ו-1.3% ב-2011. בשאר אזורי העיר חל צמצום: ירידה קטנה נרשמה ברובע 3 (הצפון הישן) - 15.5% לעומת 14.5% וגם ברובע 8 (דרום העיר) - מ-7.6% ל-7.0%; ירידה גדולה יותר חלה בצפון החדש - ברובע 4 מ-12.6% ל-11.0%, ביפו (רובע 7) - מ-14.1% ל-11.5% וברובע 9 (מזרח העיר) מ-21.2% ל-19.3%.

באופן כללי, האוכלוסייה בעבר הירקון ברבע 1 ו-2 ובצפון החדש ברובע 4, מבוגרת יותר בהשוואה לשאר הרבעים (הגיל החציוני הוא 37.3 ברובע 1, 35.8 ברובע 2 ו-36.3 ברובע 4). גם ברובע 9 בדרום-מזרח העיר האוכלוסייה מבוגרת יותר (הגיל החציוני הוא 35.8). ביפו - רובע 7, האוכלוסייה צעירה יותר (הגיל החציוני הוא 34.3) וזאת בעיקר בשל גילם הצעיר של התושבים הערבים ברובע; וכן בצפון הישן - רובע 3 ובמרכז העיר - רבעים 5 ו-6, האוכלוסייה צעירה יותר (הגיל החציוני הוא 34.2, 34.1 ו-33.6, בהתאמה), בעיקר בשל השיעור הגבוה של צעירים בגילאים 25-34. גם רובע 8, בדרום העיר, צעיר כמו רובעי מרכז העיר, וזאת כתוצאה משיעורם הגדול של צעירים עד גיל 34 ושיעורם הנמוך יחסית של בני 65 ומעלה - הגיל החציוני ברובע עומד על 34.3 שנים (לוח 2.14).

בשני העשורים האחרונים חלה הצערה משמעותית של האוכלוסייה במרכז העיר, במיוחד ברובע 5: הגיל החציוני ירד מ-53.4 שנים ב-1983 ל-33.6 ב-2011. תהליך דומה התרחש בצפון העיר (הצפון הישן והחדש), במיוחד ברובע 3, בו ירד הגיל החציוני מ-56.4 שנים ב-1983 ל-34.2 ב-2011.

4. אוכלוסייה לפי מוצא ומצב משפחתי

בחינת האוכלוסייה לפי מוצא האב מראה שחלקם של יוצאי אסיה-אפריקה (ילידי חו"ל וכאלה שאביהם יליד חו"ל) בקרב האוכלוסייה היהודית בעיר ב-2012 עמד על כ-23% ושל יוצאי אירופה-אמריקה (ילידי חו"ל וכאלה שאביהם יליד חו"ל) על כ-37%, שאר התושבים - כ-40%, הם ילידי ישראל (שאביהם אף הוא נולד בישראל). חלקם של התושבים שאביהם נולד בישראל גדל משמעותית בתקופה שבין מפקד 1983 לבין שנת 2012 - ב-1983 היה אחוז ילידי ישראל כ-15% ובשנת 2012 היה אחוז ילידי ישראל כ-40%.

בסך הכול, מקרב כלל האוכלוסייה היהודית בעיר, כ-75% הם ילידי ישראל ומתוכם למעלה ממחצית (כ-54%) הם דור שני בישראל, קרי אביהם יליד ישראל (שנתון סטטיסטי למ"ס, מס' 64, לוח 2.7).

במהלך השנים, מאז מפקד 1995, אחוז הרווקים והרווקות בעיר גדל, במיוחד בולט הדבר בקרב קבוצות הגיל הצעירות בגילאי 25-34. בשנת 2011 (לוחות 2.20 ו-2.21), בקרב אוכלוסיית הגברים בגיל 25-34 כ-69% היו רווקים (לעומת 54% ב-1995), ובאותה קבוצת גיל בקרב הנשים כ-57% היו רווקות (לעומת 42% ב-1995). כלומר, מאז 1995 אחוז הרווקים והרווקות בקבוצת גיל זו גדל משמעותית בשתי קבוצות המין. יש לציין שבשנים האחרונות נרשמה ירידה מסוימת באחוז הרווקים והרווקות בקבוצה זו (במפקד 2008 היו בגילאים הללו 72% רווקים ו-60% רווקות). בסה"כ, אחוז הרווקים מקרב הגברים בגילאי 15 ומעלה בעיר, היה בשנת 2011 כ-43%, ובקרב הנשים בגילאי 15 ומעלה אחוז הרווקות היה נמוך יותר והוא עמד על כ-36%.

5. אוכלוסייה ערבית

בשנת 2012 מנתה האוכלוסייה הערבית בעיר (מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים) 17,200 נפש בהשוואה ל-16,800 בשנת 2011 (לוח 2.24), גידול של 2.4%. מספר התושבים הערבים בעיר נמצא במגמת עלייה - במפקד האחרון משנת 2008 היו בעיר כ-15,700 תושבים ערבים ומספרם בשנת 2012 היה, כאמור, כ-17,200. יש לציין שחלקם הגדול של התושבים הערבים, כ-15,000 (87%), מתגוררים ביפו (רובע 7).

התפלגות האוכלוסייה הערבית לשנת 2012, לפי דת מראה כי רוב רובה של האוכלוסייה הערבית היא מוסלמית - כ-13,900 המהווים כ-81% מכלל הערבים. בנוסף, ישנם עוד כ-3,200 ערבים נוצרים המהווים כ-19% מכלל האוכלוסייה הערבית והשאר הם דרוזים (כחצי אחוז מהאוכלוסייה הערבית).

6. תנועה טבעית

החל בשנת 2001 נרשמה מגמת עלייה במספר הלידות בעיר (לוח 2.26). בשנת 2009 מספר הלידות הגיע לשיא של 8,122 לידות (מתוכן 7,673 בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים). בשנת 2012 מספר הלידות עמד על 8,073 (מתוכן 7,657 בקרב קבוצת היהודים והאחרים). מאז תחילת שנות ה-2000, בקרב האוכלוסייה הערבית ישנה יציבות מסוימת במספר הלידות עם תנודות קלות. בשנת 2012 היו 416 לידות בקרב אוכלוסייה זו.

באופן כללי מתחילת שנות האלפיים, החלה מגמת ירידה במספר הפטירות: בשנת 2000 נרשמו 3,830 פטירות, מספר שהצטמצם לכדי 3,399 פטירות בשנת 2012. בהתייחס להרכב הגילי של הנפטרים, מתוך סה"כ הנפטרים ב-2012, למעלה ממחצית (כ-61%) היו בגילאי 80 ומעלה, כאשר רבע מכלל הפטירות (כ-25%) היו בקבוצת הגיל 90 ומעלה (לוח 2.31).

באופן כללי, לאורך השנים הריבוי הטבעי גדל (מספר לידות חי פחות מספר פטירות), במיוחד לאור הגידול בריבוי הטבעי בקרב קבוצת היהודים והאחרים. בשנת 2012 הנתונים של כלל האוכלוסייה מראים כי הריבוי הטבעי עמד על 4,674 נפשות (לוח 2.26). בהשוואה לתחילת העשור חלה עלייה של כ-126% (בשנת 2000, הריבוי הטבעי היה 2,065 נפשות).

בקרב קבוצת היהודים והאחרים נרשמה עלייה משמעותית בריבוי הטבעי מאז תחילת שנות ה-2000 - עלייה של כ-156% (ב-2000 עמד הריבוי הטבעי על 1,698 נפשות בעוד שבשנת 2012 עמד הריבוי הטבעי על 4,344 נפשות). בקרב האוכלוסייה הערבית השינוי בתקופה זו היה קטן והוא מתבטא בצמצום הריבוי הטבעי - בשנת 2000 הריבוי הטבעי היה 367 נפשות ובשנת 2012 הריבוי הטבעי 330 נפשות - ירידה של כ-10%.

באופן כללי, מאז תחילת שנות האלפיים, ניתן להצביע על עלייה בריבוי הטבעי במרבית הרבעים בעיר, במיוחד ברבעים 1-5 כשהעלייה המשמעותית ביותר חלה ברובע 3. בתחילת שנות ה-90, הריבוי הטבעי ברובע 3 היה אף שלילי ולאורך השנים הוא גדל באופן משמעותי כך שהריבוי הטבעי ברובע זה מהווה היום כ-16% מכלל הריבוי הטבעי בעיר (לוח 2.27).

שיעור הלידות ל-1,000 תושבים בקרב היהודים והאחרים עמד ב-2012 על 19.4, בהשוואה ל-24.5 בקרב הערבים (לוח 2.26). ההבדל נובע הן ממבנה הגילים הצעיר יותר, והן מרמת הפרייון הגבוהה יותר של האוכלוסייה הערבית בעיר. עם זאת, מתחילת שנות האלפיים מסתמנת מגמה של צמצום הדרגתי בפער שבין שתי האוכלוסיות, כך שהשיעורים בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים עלו (מ-15.4 בשנת 2001 ל-19.4 בשנת 2012), בעוד שהשיעורים בקרב האוכלוסייה הערבית ירדו (מ-30.2 בשנת 2001 ל-24.5 בשנת 2012).

בפטירות התמונה הפוכה: שיעור הפטירות ל-1,000 תושבים באוכלוסיית היהודים והאחרים גבוה מאשר באוכלוסייה הערבית - בעיקר בגלל מבנה הגילים המבוגר יותר באוכלוסיית היהודים והאחרים; הנתונים לשנת 2012 מראים כי שיעור הפטירות ל-1,000 איש באוכלוסייה הממוצעת הרלוונטית הוא 8.4 ו-5.1, בהתאמה. עם זאת, לאורך השנים, בקרב אוכלוסיית היהודים והאחרים

חל צמצום הדרגתי בשיעורי התמותה (משיעור של 10.7 בשנת 2001, לשיעור של 8.4 בשנת 2012), בעוד שבקבוצה של האוכלוסייה הערבית היה שינוי קטן בלבד בשיעורי התמותה (משיעור של 4.5 בשנת 2001 לשיעור של 5.1 בשנת 2012).

באשר ללידות לפי גיל היולדת, כ-5% מהלידות בקרב נשים יהודיות ב-2012 היו אצל נשים עד גיל 25, 20% - בגיל 25-29, 41% - בגיל 30-34 וכ-34% בגיל 35 ומעלה (לוח 2.29). קיימת מגמה מתמשכת של צמצום בחלקן היחסי של הלידות אצל נשים צעירות, ועלייה אצל נשים מבוגרות יותר, בעיקר בטווח גילאי 30+. לדוגמה, בתקופה שבין 1980 לבין 2012 ירד חלקן של הלידות אצל נשים יהודיות עד גיל 25 מ-34% לכ-5%, ואילו חלקן של הלידות אצל נשים בגיל 30 ומעלה עלה מ-30% לכ-75%. תהליך דומה, כלומר עלייה הדרגתית בגיל היולדות, קיים גם בקרב נשים לא יהודיות, אף-על-פי שהן יולדות בגיל צעיר יותר בהשוואה לנשים יהודיות.

באוכלוסייה היהודית, במשך שני העשורים האחרונים חל צמצום גדול בגיל היולדות עד גיל 25 בהתייחס לקבוצות המוצא השונות (לוח 2.30). לשם השוואה, אחוז הלידות עד גיל 25 בקרב נשים שאביהן נולד בישראל עמד על כ-19% ובשנת 2012 אחוז זה הצטמצם לכ-5%. בקרב היולדות שאביהן יליד אפריקה הצטמצם אחוז הלידות בקרב נשים עד גיל 25 מכ-16% לכ-1% בלבד. בקרב היולדות שאביהן יליד אסיה אחוז הלידות חי היה כ-18% ובשנת 2012 אחוז זה ירד לכ-3%. אצל יולדות שאביהם יליד אירופה-אמריקה הצטמצם אחוז לידות החי עד גיל 25 מכ-8% ב-1995 לכ-4% בשנת 2012. כלומר, בשנת 2012 ההבדלים בין קבוצות המוצא השונות מזעריים, ובכל הקבוצות חלה ירידה דרמטית בילודה בקרב קבוצות הגיל הצעיר עד גיל 25.

7. נישואין וגירושין

בשנת 2011 נרשמה עלייה במספר החתנים והכלות בהשוואה לשנת 2010 (כ-14% וכ-15%, בהתאמה), כך שהיו 4,031 חתנים ו-3,867 כלות (לוח 2.32). מבחינת השיעורים של חתנים וכלות עולה כי לאורך זמן חל שינוי רב: בשנת 1960 שיעור החתנים והכלות ל-1,000 איש באוכלוסיית הגברים והנשים עמד על 9.0 ו-9.1 חתנים וכלות, בהתאמה, בעוד שבשנת 2011 השיעורים היו 24.6 ו-22.2, בהתאמה. כלומר, בהשוואה לשנת 1960 בקרב כל 1,000 תושבים בעיר, השכיחות של החתנים עלתה בצורה משמעותית בכ-173% וכך גם שכיחות הכלות שעלתה בכ-144%.

יחד עם עליית שיעור הנישואים חלה תופעה מקבילה של עלייה בשיעור הגירושין (לוח 2.33). מספר המתגרשים עלה לאורך השנים במיוחד בקרב הגברים, מ-590 מתגרשים בשנת 1960 ל-916 מתגרשים בשנת 2011 - עלייה של כ-55%. גם בקרב הנשים חלה עלייה בקרב המתגרשות, אם כי זו עלייה קטנה יותר - בשנת 1960 היו 627 מתגרשות, בהשוואה ל-815 מתגרשות בשנת 2010, עלייה של כ-30%.

8. הגירת האוכלוסייה

נתונים של ההגירה בעיר (מאזן ההגירה, מספר הנכנסים ומספר היוצאים מהעיר) וכן מאזן ההגירה הבין-לאומי (עולים ויורדים מן העיר לחו"ל) המעודכנים ביותר שבידינו הם לסוף שנת 2012, אבל נתונים מפורטים יותר על הגירת אוכלוסיית העיר לפי גיל, מין, אזור מגורים וכיו"ב, מעודכנים לשנת 2011 בלבד.

הגירה פנימית בין יישובים לבין תל-אביב-יפו

בהתייחס להגירה הפנימית בין היישובים לאורך השנים, מאזן ההגירה בתל-אביב-יפו היה שלילי - נכנסו לעיר פחות תושבים מיישובים אחרים בישראל, בהשוואה לתושבים שיצאו מהעיר ליישובים אחרים בישראל.

יש לציין שבתקופה שבין השנים 2003-2007 לראשונה מזה מספר עשורים נרשם שינוי במגמה, כך שמאזן ההגירה הפנימית בין יישובים היה חיובי, כלומר נרשם מספר רב יותר של נכנסים לעיר בהשוואה למספר היוצאים ממנה. בשנת 2003 המאזן עמד על 232 תושבים, והוא הגיע לשיאו בשנת 2004 ועמד על 4,375 תושבים. המאזן החיובי החל להצטמצם בהדרגה עד שבשנת 2008 הוא עמד על

כ-3,200 תושבים. גם בשנת 2012 המאזן היה שלילי אם כי היה קטן יותר ועמד על 1,350- (לוח 2.34).

יש לציין שבשנת 2012 הנתונים מראים על גידול במספר הנכנסים לעיר מיישובים אחרים בהשוואה לשנת 2011 (גידול של כ-7%) וכך גם בקרב היוצאים מהעיר ליישובים אחרים (גידול של כ-6%).

מבדיקת דפוס ההגירה בין יישובים, לפי מחוז המוצא של המשתקעים בעיר ולפי מחוז היעד של העוזבים את העיר, עולה התמונה הבאה:

א. בדרך כלל, היקף ההגירה אל תוך ת"א-יפו וממנה גדל ככל שהמחוז קרוב יותר אליה מבחינה גיאוגרפית. לפיכך, ב-2011 כ-33% מהנכנסים באו ממחוז המרכז, ועוד כ-29% ממחוז תל-אביב. מקרב היוצאים, כ-36% עברו ליישובים במחוז המרכז, וכ-41% ליישובים במחוז תל-אביב (לוח 2.46).

ב. בשנת 2011, כמו בשנים האחרונות, מאזן ההגירה הפנימית בין יישובים בנוגע לת"א-יפו היה חיובי ביחס למחוזות המרוחקים ושלילי ביחס למחוזות הקרובים - מחוז המרכז ומחוז תל-אביב (לוח 2.46). המשמעות היא שנכנסים יותר תושבים לתל-אביב-יפו מהמחוזות המרוחקים מאשר תושבים שיוצאים מתוך העיר אל ערי המחוזות הללו, בעוד שמהערים הסמוכות לתל-אביב-יפו (ערים במחוז תל-אביב ובמחוז המרכז), נכנסים פחות תושבים לעיר בהשוואה לתושבים שיוצאים מתל-אביב-יפו אל ערים שבמחוז תל-אביב ובמחוז המרכז.

כ-50% מקרב הנכנסים לעיר תל-אביב-יפו, היו בגילאי 25-34: קבוצת הצעירים בגילאי 25-29 (6,492 נכנסים) וקבוצת הגיל 30-34 (3,452 נכנסים). מאידך, מקרב היוצאים, כ-53% היו בגילאי 0-14 ובגילאי 64-35: קבוצת הילדים 0-14 (4,642 יוצאים) וקבוצת הגיל 35-64, שהם בחלקם הגדול הורי הילדים הללו (6,648 יוצאים) (לוחות 2.40 ו-2.41). האפקט הכולל של הניידות בין יישובים פועל בכיוון של הצרתה המתונה של אוכלוסיית העיר, היות שהמאזן החיובי הגבוה ביותר היה בקרב האוכלוסייה בגילאי 15-24 ו-25-29. סה"כ המאזן בשתי הקבוצות עמד על 4,843 תושבים, לעומת שאר קבוצות הגיל שלגביהם המאזן היה שלילי ועמד על 6,292- תושבים (לוח 2.39).

הגירה פנימית בתוך היישוב (תל-אביב-יפו)

בנוסף להגירת התושבים שקיימת בין היישובים בישראל לבין העיר תל-אביב-יפו, קיימת הגירת תושבים בתוך העיר עצמה - תושבים שעוברים מקום מגורים בתוך העיר. מספר התושבים ששינו את מקום מגוריהם בתוך ת"א-יפו עמד ב-2011 על 29,871 (לוח 2.37, 2.44 ו-2.45), מספר גבוה יחסית של תושבים המעתיקים את מגוריהם ממקום אחד למשנהו בתוך העיר - הם מהווים כ-7.3% מכלל תושבי העיר. היקף ההגירה בתוך העיר בקרב האוכלוסייה היהודית בתקופה 1984-1989 היה נמוך יחסית (13,600-15,400), בהשוואה לשנים שלאחר 1990 (בין 18,100-21,000). הגידול בהגירה בתוך העיר שהחל ב-1990, מוסבר בעיקר ע"י הניידות הרבה המאפיינת את העולים החדשים (עולי בריה"מ לשעבר שהחלו להגיע בתחילת שנות ה-90) שנוטים לשנות את מעונם לעיתים תכופות בשל תהליך ההסתגלות והקליטה בעיר. לאחר שנות ה-90, מגמת ההגירה בתוך העיר גדלה עוד יותר וייתכן שהסיבה למגמה זו היא תוצאה של סיום בנייתן של יחידות דיור חדשות שנבנו במרבית רובעי העיר, ובמיוחד בעבר הירקון. תתכנה סיבות נוספות לעלייה בהיקף ההגירה שבתוך העיר, סיבות הקשורות בגידול הניכר שחל במספר התושבים הצעירים בגילאי 25-34 בעיר - אוכלוסייה זו מתאפיינת במעברים תכופים ממקום למקום בשל היעדר דירה הנמצאת בבעלותם, הצעירים הללו נמצאים במעגלי חיים שמשפיעים על מעברם ממקום למקום כגון: לימודים, הקמת משפחה, בחירת קריירה וכו'.

כאמור, אחוז התושבים שניידים בתוך ת"א-יפו מקרב כלל אוכלוסיית העיר עמד בשנת 2011 על 7.3%. מהנתונים עולה שמכלל האוכלוסייה הניידת בתוך העיר (29,871), רק כ-9% עברו מהדרום (רבעים 7-9) לצפון (רבעים 1-4) וכ-7% מהצפון לדרום. באופן כללי הנטייה של תושבי הצפון והדרום היא לעתיק את מגוריהם בתוך אותו אזור בו הם גרים, דבר זה בולט בעבר הירקון ברובע 1 וברובע 2, בהם אחוז ההשארות ברובע הוא כ-64% וכ-74%, בהתאמה. וכן, בולט הדבר במיוחד בדרום העיר ברובע 7 וברובע 9, בהם אחוז ההישארות ברובע הוא כ-79% וכ-82%, בהתאמה (לוח 2.45).

נתוני ההגירה הפנימית, הכוללים את ההגירה בין היישובים וזאת שבתוך העיר, מצביעים על כך שמדובר במספר רב של תושבים המעתיקים את מגוריהם במהלך השנה, בין אם מדובר ביוצאים ובין אם מדובר בנכנסים לעיר. ההגירה הפנימית בין היישובים ובתוך היישוב בשנת 2011, הקיפה כ-17% מכלל תושבי העיר (סה"כ יוצאים מהעיר ועוד סה"כ נכנסים לעיר ועוד סה"כ המעתיקים את

מגוריהם בתוך העיר - 71,208 איש). נתונים אלה מראים שהעיר תל-אביב-יפו מאופיינת ע"י תהליכים של שינוי דמוגרפי משמעותי במהלך השנה.

הגירה בין-לאומית

בנוסף להגירת התושבים בתוך ישראל, קיימת הגירת תושבים בין-לאומית ובה משתתפות שלוש קבוצות עיקריות: עולים חדשים - מהגרים חדשים הנכנסים לעיר בשנה נתונה; יורדים לחו"ל - תושבי העיר שעוזבים את העיר ליותר משנה ברציפות; וחוזרים מחו"ל - תושבי העיר שהוציאו את העירה לאחר שהות בחו"ל שנמשכה יותר משנה אחת ברציפות. מסך כל הכניסות והיציאות של הקבוצות הללו בשנה נתונה מתקבל מאזן ההגירה. בשנת 2011, בתל-אביב-יפו היה מאזן ההגירה חיובי ועמד על 864 תושבים: 1,450 עולים בהשתקעות ראשונה, ומאזן הגירה בין-לאומי שלילי של 586- תושבים כתוצאה מעזיבה וחזרה של תושבי חו"ל. החל בשנת 2004, מאזן ההגירה נשמר חיובי, אם כי הוא משפיע במעט על גידולה של אוכלוסיית העיר, כיוון שהוא מוסיף בכל שנה מאות בודדות של תושבים למניין הכולל של האוכלוסייה (לוח 2.51).

מאזן הגירה כולל

מאזן ההגירה הכולל מורכב ממאזן ההגירה הפנימית (בין היישובים ובתוך היישוב) ממאזן הגירה בין-לאומי (תושבים יורדים ותושבים חוזרים מחו"ל) ומעולים חדשים. מאזן ההגירה הכולל מבטא את ההשפעה המשולבת של כל תנועות התושבים מתוך העיר ואל תוך העיר בשנה נתונה (לפירוט ראה ב"מקורות והגדרות" את ההסבר לגבי לוח 2.5). בשנת 2012 מאזן ההגירה הכולל היה חיובי ועמד על +500.

9. עולים חדשים

עם פתיחת שערי בריה"מ לשעבר בשנת 1989, חל גידול במספר העולים שפנו לת"א-יפו כיישוב מגורים ראשון בישראל: ב-1990 חלה עלייה תלולה במספר העולים החדשים המשתקעים בעיר ומספרם הגיע בשנה זו לשיא של כ-24,700 עולים. לאחר 1990 התחילה להירשם ירידה במספר העולים המשתקעים בעיר בכל שנה, ובצורה הדרגתית מספרם הצטמצם לכדי 1,212 עולים בשנת 2008. משנת 2008 שוב החלה עלייה בהשתקעות הראשונה של עולים בתל-אביב-יפו, ומספרם עלה בשנת 2011 ל-1,450 תושבים (לוח 2.51). בסוף שנת 2011, סך כל העולים שעלו לישראל החל ב-1990 ומתגוררים בת"א-יפו עמד על 51,280 והם הוו כ-13% מכלל אוכלוסיית העיר (לוחות 2.54 ו-2.55).

בעבר הייתה אוכלוסיית העולים צעירה יותר בהשוואה לכלל אוכלוסיית העיר. ב-2003 מגמה זו השתנתה ומבנה הגילים של העולים בת"א-יפו הפך להיות דומה לזה של כלל האוכלוסייה בעיר, דבר הבא לידי ביטוי בחציון הגיל, שעמד בסוף 2003 על 34.2 בקרב העולים בהשוואה ל-34.0 בקרב כלל התושבים בעיר. החל בשנה זו ואילך, המגמה השתנתה כך שאוכלוסיית העולים הפכה למבוגרת יותר בהשוואה לכלל אוכלוסיית העיר: ב-2011 הגיל החציוני של העולים עמד כבר על 36.4 שנים, בהשוואה לגיל החציוני של כלל האוכלוסייה בעיר שעמד על 35.1. בהשוואה בין קבוצות הגיל השונות ניתן לראות פערים בין שתי האוכלוסיות: העולים מתאפיינים בשיעורים גבוהים יותר, בהשוואה לכלל האוכלוסייה, בקבוצות הגיל 15-24, 25-44 ו-45-64, ושיעוריהם נמוכים יותר בהשוואה לכלל האוכלוסייה, בקבוצות הגיל הצעירות ביותר (0-14) והמבוגרות ביותר (65+).

מבחינת התפלגות העולים, לפי אזור המגורים בעיר (לוח 2.52 ו-2.55) עולה כי שיעור גבוה מאוכלוסיית העולים התרכז ברבעים הדרומיים: ברובע 7 (יפו) - כ-18%, ברובע 8 (שפירא, סביבת התחנה המרכזית החדשה) - כ-13%, ובמיוחד ברובע 9 (מזרחית לאילון) - כ-26%. אחוז העולים מקרב כלל העולים בעיר בעבר הירקון ובצפון העיר הוא נמוך: ברבעים 1 ו-2 שיעורם עומד על כ-8% ועל כ-6%, בהתאמה. ברובע 4, בצפון, אחוז העולים עומד על כ-6% וברובע 3 שיעורם הוא כ-13%.

מבחינת התפלגות העולים בעיר, לפי רובע המגורים (לוח 2.55), עולה כי העולים מהווים אחוז ניכר מהאוכלוסייה בדרום העיר, במיוחד ברובע 8 (כ-24%) וברובע 7 (כ-20%). ברבעים שבצפון העיר, העולים מהווים אחוז קטן מהאוכלוסייה, במיוחד ברובע 2 (כ-6%) ורובע 4 (כ-7%).

במהלך שנת 2011, 2,945 עולים עזבו את ת"א-יפו ליישובים אחרים בישראל (חלקם הגיעו ישירות מחו"ל לת"א-יפו ושהו בה תקופה קצרה באורח זמני), ו-2,871 עברו לגור בת"א-יפו מיישובים

אחרים בישראל (לוח 2.56). היקף ההגירה הפנימית בין יישובים של העולים קצת יותר גבוה בהשוואה להיקף ההגירה בקרב כלל האוכלוסייה, במיוחד בנוגע להיקף האוכלוסייה שנכנסת מיישובים אחרים: שיעור הנכנסים והיוצאים ב-2011 ל-1,000 נפש באוכלוסיית העולים עומד על כ-57 עולים בקרב היוצאים ועל כ-56 עולים בקרב הנכנסים. הנתונים המקבילים לגבי ההגירה בין-יישובים בקרב כלל האוכלוסייה בעיר היו 52 ו-49 תושבים, בהתאמה. הפיזור הגיאוגרפי של יעדי העוזבים את העיר מראה כי העולים שעזבו את תל-אביב-יפו אינם מתרחקים יתר על המידה מהעיר והם נשארים בערים הסמוכות שבמחוז תל-אביב - קרוב למחצית ממספר העולים שיצאו מת"א-יפו עברו לערים שכנות במחוז תל-אביב, במיוחד לערים הדרומיות לעיר תל-אביב-יפו כגון בת-ים וחולון (כ-25% מהעולים עזבו לטובת שתי ערים אלה).